

De maatschappelijke kosten en baten van Duurzaam Verblijf in Engwierum

drs. Alette van Dijk
Ellen ten Hove BN
Karlijn Dol Msc

20 december 2024

XZ20241220

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1 Duurzaam Verblijf	3
1.2 Vraagstelling.....	3
1.3 Aanpak onderzoek.....	3
2. Context.....	5
2.1 Maatschappelijke context	5
2.2 Beschrijving van de voorziening	5
3. Bewoners van Duurzaam Verblijf	8
3.1 Wie wonen er bij Duurzaam Verblijf?	8
3.2 Verhalen van bewoners	9
4. Kracht van Duurzaam Verblijf	12
4.1 Rust en acceptatie	12
4.2 Gelijkwaardigheid en stabiel team.....	13
4.3 Verminderde overlast	13
4.4 Tweede schil.....	14
5. Effecten in beeld	15
6. Conclusie	18

1. Inleiding

1.1 Duurzaam Verblijf

Als onderdeel van de Brede Aanpak Dakloosheid is het initiatief Duurzaam Verblijf Engwierum gestart in 2022, ondersteund door Sociaal Domein Friesland (SDF) en de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa). Het project is gestart in een al bestaande voorziening van het Leger des Heils (LDH). De voorziening richt zich op mensen met complexe problematiek, waaronder dakloosheid, verslavingsproblematiek, en psychiatrische problematiek, die elders niet (meer) terecht kunnen. Door een kleinschalig, prikkelarme en veilige omgeving te bieden, wil Duurzaam Verblijf een stabiele leefomgeving creëren waar bewoners de ruimte krijgen om tot rust te komen en te werken aan herstel. Er is geen druk om snel uit te stromen.

1.2 Vraagstelling

Duurzaam Verblijf is een initiatief van het Leger des Heils, in nauwe samenwerking met Sociaal Domein Friesland, het zorgkantoor en aanbieders die participeren in het Multidisciplinair team. Het initiatief wordt ondersteund door de NZa met tijdelijke bekostiging (via een experimenteertitel). In opdracht van deze organisaties is XpertiseZorg gevraagd een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) uit te voeren voor de locatie Duurzaam Verblijf in Engwierum.

Doen wat we geloven

Het onderzoek moet inzicht geven in zowel de maatschappelijke- als economische effecten van het project. De focus ligt op de kosten en baten van de voorziening Duurzaam Verblijf. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de directe kosten en baten, maar ook naar de bredere maatschappelijke impact. Het onderzoek focust daarmee niet op de vraag hoe duurzame bekostiging van Duurzaam Verblijf eruit zou moeten zien en of dit type voorziening ook elders gestart moet worden en onder welke voorwaarden. Het onderzoek biedt hiertoe wel aanknopingspunten maar geeft geen volledig en gestructureerd antwoord op deze vraag.

1.3 Aanpak onderzoek

In figuur 1 hebben we de onderzoeks aanpak weergegeven.

Figuur 1: Stappen in het onderzoeksproces

Het onderzoek is gestart met het opstellen van een effectenschema op basis van eerder uitgevoerde onderzoeken van XpertiseZorg op vergelijkbare terreinen. Dit effectenschema is aangevuld met de informatie die vanuit Duurzaam Verblijf en haar initiatiefnemers zelf al beschikbaar was. Vervolgens zijn twee onderzoekers naar de locatie in Engwierum geweest om

een aantal interviews af te nemen met zowel begeleiders, bewoners als met professionals uit het Multidisciplinair team. Tijdens dat bezoek, een later tweede bezoek, en een aantal online afspraken zijn er negen interviews verricht met de tweede schil (medewerkers en management). Daarnaast is er een gesprek geweest met de gedragswetenschapper, het zorgkantoor en Sociaal Domein Friesland.

De locatiebezoeken zorgden voor een compleet beeld van de locatie en de bewoners. Daarnaast is door de teammanager van de locatie (geanonimiseerd) een vragenformulier ingevuld over de 13 mensen die op dat moment in Duurzaam Verblijf woonden. Deze vragen gingen over de achtergrond van de bewoners en de betrokkenheid van diverse partners in de situatie voordat iemand in Duurzaam Verblijf woonde. In stap drie hebben we de uitkomsten van het onderzoek getoetst bij een aantal betrokkenen en op basis van deze reflectie en literatuur de effecten in beeld gebracht.

2. Context

2.1 Maatschappelijke context

Voor mensen met zeer complexe problematiek, zoals terugkerende dakloosheid, verslaving en mentale gezondheidsproblemen, zijn traditionele, grootschalige zorglocaties niet altijd passend. Het bieden van maatwerk en persoonsgerichte zorg is voor deze groeiende groep mensen met een complexe ondersteuningsbehoefte noodzakelijk maar ook een uitdaging. Immers de zorg is regelmatig gefragmenteerd in uitvoering en financiering. Daarmee zijn zorgstructuren vaak onvoldoende ingericht om in te spelen op de dynamische zorgbehoeften van de complexe doelgroep. De verschuiving van institutionele zorg naar meer ambulante en gemeenschapsgerichte ondersteuning zorgt er bovendien voor dat deze doelgroep nog sneller uit beeld verdwijnt. Ook cliënten zelf ervaren een gebrek aan maatwerk, waardoor het beperkte vertrouwen dat zij hebben in hulpverlening verder wordt ondermijnd.

De verschuiving van institutionele zorg naar meer ambulante en gemeenschapsgerichte ondersteuning zorgt ervoor dat mensen met zeer complexe problematiek sneller uit beeld verdwijnen. Ook cliënten zelf ervaren een gebrek aan maatwerk, waardoor het beperkte vertrouwen dat zij hebben in hulpverlening verder wordt ondermijnd.

Duurzaam Verblijf wil als specifieke en kleinschalige voorziening een passend alternatief bieden door een persoonsgerichte invulling van de benodigde zorg in een omgeving waar intensieve ondersteuning kan worden geboden. Dit is cruciaal voor hun welzijn en herstel. Een specifieke woonvorm die hierop gericht is, kan sneller en flexibeler inspelen op de veranderende zorgbehoefte van de bewoner, bijvoorbeeld door zorg op- en af te schalen zonder dat de cliënt daarvoor de vertrouwde omgeving hoeft te verlaten. Een belangrijk element hierin is de samenwerking met diverse ketenpartners (tweede schil) die vanaf de start van de woonvorm Duurzaam Verblijf aanwezig zijn en bijdragen aan soepel op- en afschalen van zorg zonder dat verhuisbewegingen nodig zijn.

Deze MKBA speelt een rol bij het evalueren van Duurzaam Verblijf. Het maakt het mogelijk om de financiële en maatschappelijke effecten van de voorziening in kaart te brengen. Door breed te kijken naar de effecten kan de dialoog gevoerd worden over de forse investering in een intensieve vorm van zorg en de effecten op de cliënten, medewerkers maar ook samenleving als geheel.

2.2 Beschrijving van de voorziening

Duurzaam Verblijf is een kleinschalige woonvoorziening in Engwierum. De voorziening is opgezet met het doel om mensen met zeer complexe problematiek een stabiele en langdurige woonplek te bieden. De voorziening bestaat inmiddels uit vijftien plekken, waarvan twaalf zich bevinden in de boerderij en drie in de vrijstaande tiny houses op het terrein. De locatie is omringd door weilanden en weinig andere huizen. Deze opzet biedt niet alleen voldoende privacy voor de bewoners, maar zorgt ook voor een prikkelarme omgeving.

Begeleiding in Duurzaam Verblijf

Het zorgmodel binnen Duurzaam Verblijf is gebaseerd op intensieve begeleiding, waar de woonbegeleiders en persoonlijk begeleiders een belangrijke rol spelen. De gehele dag en nacht zijn er minimaal twee medewerkers op locatie aanwezig. Deze medewerkers werken dagelijks

met de bewoners samen, bieden ondersteuning bij het dagelijks leven en creëren een veilige en gestructureerde woonomgeving.

De persoonlijk begeleiders hebben een regierol, waarbij zij overkoepelend verantwoordelijk zijn voor de bewoners. Zij hebben contact met de woonbegeleiders, die dagelijks met de bewoners werken en helpen bij het uitvoeren van praktische taken. Daarnaast zijn de persoonlijk begeleiders de aanspreekpunten voor complexe situaties. In zulke gevallen coördineren zij de benodigde zorg en schakelen, indien nodig, met de zogeheten “driehoek” van Duurzaam Verblijf. Deze “driehoek” bestaat uit een gedragswetenschapper, trajectmanager en teammanager. Deze driehoek staat als verbinding tussen het team van Duurzaam Verblijf en de tweede schil.

Multidisciplinair team

Het multidisciplinair team (MDT) bestaat uit deskundigen van verschillende zorgorganisaties, namelijk: Kien, Verslavingszorg Noord Nederland (VNN), en Alliade. Deze professionals brengen een breed scala aan expertise samen, zoals geestelijke gezondheidszorg, verslavingszorg en de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. Door de verbondenheid van deze multidisciplinaire expertise aan Duurzaam Verblijf kan snel worden ingespeeld op de veranderende en complexe zorgbehoeften van de bewoners. Het MDT is niet bij een individuele bewoner betrokken, maar staat als tweede schil om alle deelnemers en het team heen. Daarmee kunnen zij het team adviseren en zorgen voor een veilige omgeving waarin persoonlijk begeleiders en woonbegeleiders hun werk zo goed mogelijk kunnen doen.

Het MDT fungeert als een tweede schil rondom Duurzaam Verblijf, waardoor er snel kan worden ingespeeld op veranderende omstandigheden of nieuwe vraagstukken bij de bewoners.

Een belangrijk voordeel van het MDT is dat bewoners niet lang hoeven te wachten op de zorg die ze nodig hebben. In plaats van te worden doorgestuurd naar externe zorginstellingen of langdurige procedures in de medische molen, zorgt het MDT ervoor dat er direct iemand paraat staat om te helpen bij zorgvragen. Dit betekent dat bewoners sneller passende zorg ontvangen, zonder vertraging of bureaucratische obstakels.

Aanmelding en selectie

De vraag naar plekken binnen Duurzaam Verblijf is groter dan het aanbod. Om ervoor te zorgen dat de juiste mensen op de juiste plek terechtkomen, wordt er een zorgvuldige screening uitgevoerd bij elke aanmelding. Omdat de uitstroom van bewoners beperkt is, kan slechts een beperkt aantal nieuwe bewoners worden aangenomen.

De selectie van nieuwe bewoners vindt plaats op basis van een aantal criteria. Zo moeten mensen die worden aangemeld regiobinding met Friesland hebben, is er sprake van (dreigende) dakloosheid en kan degene die wordt aangemeld niet elders (meer) terecht vanwege de aanwezige, langdurige problematiek. De aanmelding wordt grondig beoordeeld door een triage team bestaande uit SDF, zorgkantoor en LdH, die ook meedenken over het passen van de persoon (passend in de ‘groepsdynamiek’) binnen Duurzaam Verblijf. Indien nodig wordt het MDT geraadpleegd over specifieke casussen.

Problematiek

Een groot deel van de bewoners van Duurzaam Verblijf kampt met verslavingsproblematiek, in combinatie met psychische en gedragsproblemen. Veel bewoners hebben een langdurige geschiedenis van middelengebruik, dat hun vermogen om zelfstandig te functioneren en deel te nemen aan de samenleving bemoeilijkt.

Binnen Duurzaam Verblijf wordt verslavingszorg nauw verweven met de dagelijkse begeleiding. De samenwerking met VNN is hierbij essentieel, aangezien zij gespecialiseerde kennis en ondersteuning bieden om bewoners te helpen hun verslavingen te beheersen. Bewoners die hiervoor gemotiveerd zijn, worden geholpen om hun verslaving te verminderen en voor anderen geldt dat de expertise van VNN ingezet wordt om het gebruik van bewoners te stabiliseren en veilig te houden.

Kosten

In 2023 bedroegen de totale kosten voor Duurzaam Verblijf €1.287.362,-. De personeelskosten vormen de grootste uitgavenpost, die de dag en nacht inzet van begeleiders en ondersteunend personeel mogelijk maakt. De overige kosten omvatten onder meer huisvesting, facilitaire ondersteuning, administratieve uitgaven, en materialen voor dagbesteding en activiteiten, die allemaal bijdragen aan een veilige en prikkelarme omgeving voor de bewoners.

Besteding	Kosten
Personeelskosten	€972.408,-
Huisvestings- en financieringskosten	€97.011,-
Organisatiekosten	€70.726,-
Kosten dagbesteding	€98.348,-
Verzorgings-/activiteitenkosten	€48.869,-
Totaal	€1.287.362,-

Tabel 1. Kosten 2023

3. Bewoners van Duurzaam Verblijf

3.1 Wie wonen er bij Duurzaam Verblijf?

Bij Duurzaam Verblijf woont een zeer diverse groep mensen. Iedereen heeft zijn eigen, veelal belaste voorgeschiedenis, dat maakt dat ze terecht zijn gekomen bij Duurzaam Verblijf. De onderstaande tabel geeft een beeld van de groep bewoners (juni 2024) en de achtergrond van het wonen bij Duurzaam Verblijf.

Geslacht	Leeftijd	Achtergrond van het wonen bij Duurzaam Verblijf
V	57	Psychische problematiek; dakloosheid; drugsproblematiek
M	31	Psychische problematiek; contact met justitie; dakloosheid
M	53	Psychische problematiek; dakloosheid; alcoholverslaving
M	34	Verstandelijke beperking; dreigende dakloosheid; middelen gebruik en verwaarlozing
M	43	Psychische problematiek en verslavingsafhankelijk; dreigende dakloosheid en verwaarlozing
M	58	Psychische problematiek en verslavingsafhankelijk; dreigende dakloosheid door overmatig middelengebruik
M	45	Psychische problematiek en verslavingsafhankelijk; dreigende dakloosheid door overschreeuwen en drugsgebruik
M	64	Psychische problematiek en vermoeden Korsakov; dakloosheid door overmatig alcohol en drugsgebruik
M	63	Psychische problematiek in combinatie met COPD; dakloos en verwaarlozing
V	49	Psychische problematiek; dreigende dakloosheid; overmatig drugsgebruik
M	29	Verstandelijke beperking en verslavingsafhankelijk; dreigende dakloosheid; gedragsproblemen door overmatig gebruik
M	45	Psychische problematiek; dakloos door huisuitzetting; agressie problematiek door overmatig gebruik
V	33	Verstandelijke beperking en verslavingsafhankelijk; dreigende dakloosheid; intensief gebruik van middel

Tabel 2. Bewoners Duurzaam Verblijf

De leeftijden van de bewoners variëren van 29 tot 64 jaar. De gemiddelde leeftijd van de groep is 45,2 jaar. Voor alle bewoners geldt dat zij te maken hebben met psychiatrische problematiek. Voor drie bewoners staat een verstandelijke beperking in combinatie met verslaving voorop, voor de andere bewoners geldt dat zij te maken hebben met psychiatrie veelal in combinatie met een verslaving, bij hen speelt geen of in mindere mate een verstandelijke beperking. Verslaving is een terugkerende vraag bij de doelgroep. Zeker negen van de bewoners worden beschreven als middelenaafhankelijk. Voor vrijwel alle bewoners geldt dat zij te maken hebben gehad met dakloosheid of dreigende dakloosheid. Gezien de inclusiecriteria is dit logisch.

3.2 Verhalen van bewoners

Om het algemene beeld verder te verdiepen schetsen we de situaties van drie bewoners. Hierin wordt de situatie voor en tijdens Duurzaam Verblijf beschreven. Er is expliciet aandacht voor de rol die Duurzaam Verblijf speelt in het leven van de bewoners.¹

Eduard

Eduard woont inmiddels twee jaar in de voorziening Duurzaam Verblijf. Na een wending in zijn leven kwam hij in een neerwaartse spiraal terecht en raakte verslaafd aan alcohol en drugs. Deze verslaving heeft veel kapot gemaakt in zijn leven. Hij verloor het contact met zijn kinderen, raakte zijn baan kwijt en kwam uiteindelijk op straat terecht, zonder vaste woonplaats.

Door psychische problematiek is het voor Eduard moeilijk om op een vaste locatie te wonen. Op verschillende locaties is hij weggestuurd door overlast en problematisch gedrag. Hierdoor belandde hij meerdere keren op straat en is herhaaldelijk in contact geweest met de politie door overlast op straat. Hij heeft regelmatig een periode in de gevangenis gezeten naar aanleiding van deze arrestaties. In de voorziening waar hij tussendoor woonde kon hij zich niet aanpassen; hij werd als bedreiging gezien voor zowel het personeel als de andere bewoners. Als gevolg hiervan is hij niet langer welkom bij de GGZ-voorzieningen.

Na jaren van moeilijkheden is Eduard bij Duurzaam Verblijf beland. Hier is hij tot rust gekomen en komt niet langer in aanraking met politie. Agenten die hem van vroeger kennen, geven aan hem niet meer te herkennen sinds hij bij Duurzaam Verblijf woont en zijn verbaasd over zijn positieve transformatie.

Één van de meest opmerkelijke veranderingen in Eduards' leven is het herstel van het contact met zijn kinderen. Hij heeft inmiddels weer regelmatig contact met één van zijn kinderen en is bezig met het herstellen van de band met een van zijn andere kinderen.

Eduard kwam binnen met de wens om weer zelfstandig te kunnen gaan wonen en dit doel heeft hij inmiddels bereikt. Hij begon bij binnenkomst in een kamer in de boerderij en is nu verhuisd naar één van de arkjes op het terrein, waar hij een nieuw hoofdstuk is begonnen. Zijn volgende doel is het hebben van een hondje, wat symbool staat voor weer een nieuwe verantwoordelijkheid en meer structuur in zijn leven.

Duurzaam Verblijf biedt Eduard de stabiliteit en ondersteuning die hij nodig heeft om vooruitgang te boeken en te behouden. Eduards' verhaal laat de kracht van Duurzaam Verblijf en de juiste begeleiding op maat zien. Met behulp van Duurzaam Verblijf heeft hij een nieuwe kans gekregen om zijn leven weer op te pakken, waar hij deze kansen in de reguliere setting al heeft gehad.

¹ Er is sprake van fictieve personages om de privacy te borgen.

Klaas

Klaas is een man van begin 60, die gedurende dertig jaar op straat heeft geleefd. Hij heeft een lange geschiedenis van alcoholverslaving en lijdt aan COPD. De combinatie van zijn ziekte en verslaving maakte zijn leven op straat bijzonder zwaar.

Vanwege het vele jaren leven in een chaotische en gevaarlijke omgeving ontwikkelde Klaas een diep wantrouwen in systemen en instellingen. Dit maakte het voor hem bijna onmogelijk om ergens een stabiele woonplek te vinden. Op locaties waar hij in het verleden verbleef, kon hij zich niet aanpassen door de vele prikkels die daar aanwezig waren, zoals geluid van tv's en radio's of de interactie met anderen. Klaas kreeg zijn medicatie op straat, zonder enige begeleiding, en hij had geen sociaal netwerk om op terug te vallen. Zijn gezondheid verslechterde gestaag en het leek erop dat hij geen andere keuze had dan door te gaan met zijn harde bestaan op straat.

Klaas woont inmiddels met tevredenheid in de voorziening Duurzaam Verblijf. Hier heeft hij zijn leven enigszins weten te stabiliseren. Om de hoeveelheid prikkels te beperken, heeft hij ervoor gekozen om geen tv, radio of andere elektronische apparaten op zijn kamer te hebben. Deze mogelijkheid biedt Duurzaam Verblijf. Deze rust is cruciaal voor zijn welzijn en helpt hem om zich beter te voelen in zijn nieuwe omgeving.

Hoewel Klaas nog steeds wantrouwend blijft tegenover systemen, neemt hij nu wel de noodzakelijke medicijnen voor zijn COPD. Dit is een belangrijke stap, omdat zijn gezondheid steeds verder achteruitgaat. Hij staat daarom inmiddels op de wachtlijst voor een verpleeghuis, aangezien de zorg die hij nodig heeft door zijn verslechterende gezondheid niet voor altijd binnen Duurzaam Verblijf kan worden geboden.

Ondanks zijn minimale contact met de andere bewoners, verloopt het contact dat er is, over het algemeen positief. Klaas kiest ervoor om zich op de achtergrond te houden, maar helpt toch regelmatig mee met koken.

Duurzaam Verblijf biedt de rust en de structuur die hij nodig heeft om met zijn verslechterende gezondheid om te gaan. Het zorgt ervoor dat hij in een veilige en ondersteunende omgeving kan wonen, terwijl hij zich voorbereidt op de overgang naar een verpleeghuis. Klaas zijn verhaal laat zien hoe belangrijk het is om maatwerk en begrip te bieden aan mensen met complexe achtergronden zoals hij.

Tom

Tom is een 45-jarige man die al jaren lijdt aan schizofrenie. De stemmen in zijn hoofd zijn vaak zo overheersend dat hij de neiging heeft om te schreeuwen om deze te overstemmen. Dit gedrag heeft hem altijd veel problemen opgeleverd, vooral in omgevingen waar dit als overlast werd ervaren. Hierdoor heeft Tom nooit langer dan twee maanden op één plek kunnen wonen. De constante verhuizingen en afwijzingen zorgden ervoor dat hij geen stabiel thuis kon vinden.

Tom had vroeger een gezin: een partner en kinderen. Maar zijn psychische problematiek en het bijbehorende gedrag hebben deze relaties onder druk gezet en uiteindelijk uit elkaar gedreven. Door zijn situatie raakte hij geïsoleerd en was hij jarenlang op zoek naar een plek waar hij begrepen werd.

Sinds een jaar woont Tom bij Duurzaam Verblijf, en hier heeft hij voor het eerst in lange tijd rust gevonden. De medewerkers hebben de tijd genomen om hem te leren begrijpen en hebben de juiste aanpak gevonden om hem de steun en structuur te bieden die hij nodig heeft. Bij Duurzaam Verblijf kan Tom zichzelf zijn, zonder het constante gevoel dat hij anderen tot last is.

De andere bewoners van Duurzaam Verblijf zijn gewend geraakt aan het feit dat Tom soms hard praat of schreeuwt. In tegenstelling tot andere plekken waar hij verbleef, kijken de bewoners hier niet raar op van zijn gedrag. Er heerst een sfeer van acceptatie, en deze tolerantie heeft een grote invloed op Tom zijn gevoel van veiligheid en welzijn.

Op goede dagen, wanneer het weer het toelaat, pakt Tom zelfs klusjes op in de tuin van Duurzaam Verblijf. Vroeger was hij hovenier, en deze werkzaamheden geven hem een gevoel van voldoening en verbinding met zijn oude leven. De tuin biedt hem niet alleen een nuttige bezigheid, maar ook een plek waar hij even kan ontsnappen aan de stemmen in zijn hoofd.

Duurzaam Verblijf biedt Tom de stabiliteit en de acceptatie die hij nergens anders heeft kunnen vinden. Dankzij de rustige omgeving en de begripvolle gemeenschap kan hij eindelijk een leven leiden waarin hij tot rust komt, zijn vaardigheden benut, en zich geaccepteerd voelt, ondanks zijn uitdagingen.

4. Kracht van Duurzaam Verblijf

In dit hoofdstuk gaan we in op de kracht van Duurzaam Verblijf, oftewel de sleutels tot succes. Deze sleutels tot succes worden door betrokkenen genoemd als de redenen dat Duurzaam Verblijf uniek is en meerwaarde heeft.

4.1 Rust en acceptatie

In Duurzaam Verblijf staat het zien van de mens centraal. Hierbij worden de bewoners, en dus ook het gedrag dat zij vertonen, volledig geaccepteerd. De persoonsgerichte aanpak binnen Duurzaam Verblijf maakt dat er ook per cliënt maatwerkafspraken gemaakt kunnen worden over bijvoorbeeld regels waaraan een cliënt zich moet houden. Deze visie van acceptatie en gelijkwaardigheid vormt de basis van de zorg die wordt geleverd.

"We zien echt de mens en niet het probleem of gedrag dat ze vertonen"

Door de tijd te nemen voor contact en vertrouwen op te bouwen met de bewoners, wordt er een omgeving gecreëerd waarin bewoners zich serieus genomen voelen. Dit draagt bij aan de kwaliteit van leven van de cliënten en ook het vertrouwen in de professionals en daarmee wordt ruimte voor herstel gecreëerd. Het ontbreken van een strikt protocol ten aanzien van middelengebruik werkt verademend voor de bewoners. Hoewel het streven is om gebruik te voorkomen of verminderen, wordt het gebruik gedoogd binnen de gestelde grenzen. Het gebruik leidt dus niet direct tot uitsluiting van de locatie. Een belangrijk effect van de rust en acceptatie is dat cliënten langdurig en stabiel kunnen wonen binnen Duurzaam Verblijf, waar zij in andere voorzieningen juist uitvallen en (opnieuw) op straat terechtkomen.

"Dat je de regels overtreedt, betekent niet dat je hier automatisch niet mag zijn"

Door de stabiele omgeving van Duurzaam Verblijf ontstaat (in de regio) een positief effect op andere voorzieningen. Immers, de cliënten die voorheen daar woonden en complex gedrag lieten zien, zijn nu op een stabiele plek. Dit zorgt voor de andere locaties, met soms minder gespecialiseerd personeel (waar geen terugval op een MDT mogelijk is) voor rust bij zowel medewerkers als cliënten. Dit heeft daarmee een positief effect op het werkplezier van deze professionals in andere locaties als op de kwaliteit van leven van cliënten aldaar.

Duurzaam Verblijf richt zich voor alle cliënten op een langdurig, duurzaam verblijf. Dit in tegenstelling tot veel 'reguliere' voorzieningen zoals opvang en beschermd wonen waar cliënten voorheen vaak verbleven.

"In Duurzaam Verblijf geven we nooit iemand zomaar op."

Ook de omgeving draagt bij aan de rust in Duurzaam Verblijf, omdat deze rust en weinig prikkels biedt, dat het voor bewoners moeilijker maakt om bijvoorbeeld aan middelen te komen

of betrokken te raken bij incidenten. Ook in stedelijke omgevingen kan een succesvolle locatie worden gecreëerd, mits de kleinschaligheid en prikkelarme plekken worden gewaarborgd.

4.2 Gelijkwaardigheid en stabiel team

De kracht van Duurzaam Verblijf ligt in de stabiliteit van de locatie en het team. Met voortdurend twee begeleiders aanwezig op locatie en een meewerkende teammanager die dichtbij zowel de medewerkers als de bewoners staat, wordt er een stabiele en veilige omgeving gecreëerd. Dit toegewijde team is precies wat deze doelgroep nodig heeft. De kleinschaligheid van de locatie draagt bij aan deze stabiliteit. De regie voor de zorg aan en de dagelijkse activiteiten van de bewoners ligt bij de begeleiders. In de afgelopen jaren is er een stabiel, hecht en toegewijd team opgebouwd dat samen het beste met de bewoners voor heeft.

Iets dat aansluit op de stabiliteit en het toegewijde team, is de persoonlijke begeleiding die de bewoners van Duurzaam Verblijf ontvangen. Deze begeleiding gaat niet om het overnemen, maar om het naast de bewoner gaan staan en ondersteunen waar nodig. Begeleiders staan naast de bewoners en niet erboven. Dit houdt in dat ze de bewoners helpen om zelfstandig te worden zonder hen te betuttelen. Ze begeleiden bewoners op het tempo dat bij hen past en stimuleren zelfredzaamheid.

"Er was een bewoner die niet wist hoe de wasmachine werkt. Als begeleider neem ik dan de tijd om samen met de cliënt bij de wasmachine te zitten en alles uit te leggen. Je kan dan ook zeggen; ik doe het voor hem, maar dat heeft geen zin. Nu weet hij de volgende keer dat hij het zelf kan."

Ook deze sleutel tot succes draagt bij aan vertrouwen door de cliënten en daarmee ruimte voor herstel. Dit herstel draagt bij aan een minimaal herstel van de sociale relaties van de cliënt. Deze sociale relaties worden niet alleen binnen Duurzaam Verblijf opgebouwd, maar ook vroegere sociale relaties met bijvoorbeeld kinderen van bewoners worden langzaam hersteld. Bovendien ontstaat door dit stabiele en hechte team dat ruimte heeft om persoonsgerichte zorg te bieden werkplezier bij de professionals werkzaam binnen Duurzaam Verblijf.

4.3 Verminderde overlast

Veel van de bewoners die nu wonen binnen Duurzaam Verblijf hadden, voordat zij bij Duurzaam Verblijf gingen wonen, bij herhaling te maken met politie en justitie. Zij zorgden door hun complexe problematiek en het ontbreken van een vaste woonplek regelmatig voor overlast op straat en/of op woongroepen (beschermde wonen of opvang) waar zij tijdelijk verbleven. Door het veelvuldige gebruik van middelen (drugs en drank) had een groot deel van de huidige bewoners ook regelmatig te maken met een acute zorgbehoefte (GGZ en beroep op een ambulance). Door de stabiele woonsituatie, de samenwerking tussen diverse zorgorganisaties (Duurzaam Verblijf en MDT) en het 'gecontroleerde' gebruik is er veel minder risico op diefstal, overmatig alcohol- en middelengebruik, detentie en verder overlast voor bijvoorbeeld wijkbewoners. Daarmee is ook de inzet van de politie en bespreking van de doelgroep bij het Zorg- en Veiligheidshuis flink afgenomen.

"Door de overlast die hij veroorzaakte, kende alle politieagenten in de omgeving hem." Sinds zijn verblijf hier is hij zo positief veranderd. Één van de agenten waar hij regelmatig mee in aanraking kwam, herkende hem helemaal niet meer terug"

4.4 Tweede schil

De tweede schil van ondersteuning rondom Duurzaam Verblijf is een cruciaal onderdeel van het succes van Duurzaam Verblijf. Deze tweede schil bestaat uit het MDT. Dit MDT heeft aanzienlijke meerwaarde voor de bewoners van Duurzaam Verblijf, maar ook voor de medewerkers. Het MDT maakt het mogelijk om korte lijnen te leggen met zorgprofessionals met andere expertises. Hierdoor is de zorg voor de bewoners overzichtelijker en toegankelijker. Bewoners hoeven niet eerst langs de huisarts wanneer er iets speelt, wat onnodige prikkels en weerstand voor zorg voorkomt.

"Het multidisciplinair team is echt één van de sleutels tot succes van Duurzaam Verblijf; dit zouden ze overal moeten hebben"

De aanwezigheid van een externe sparringpartner in het MDT biedt de mogelijkheid voor de begeleiders om advies in te winnen en direct de goede interventies in te kunnen zetten. Hiermee worden onnodige doorverwijzingen voorkomen. Bovendien helpt het MDT-medewerkers om meer 'steun' te voelen voor het uitvoeren van de soms complexe benadering van de cliënten, dit verhoogt het werkplezier van de professionals binnen Duurzaam Verblijf. Deze twee factoren (direct de goede interventies en breed gedragen steun voor de ingezette begeleiding/benadering) verhoogt bij cliënten het vertrouwen in professionals. Dit maakt het mogelijk om sneller en meer duurzaam te werken aan herstel.

5. Effecten in beeld

In hoofdstuk 4 hebben we de kwalitatieve effecten in beeld gebracht. In dit hoofdstuk maken we de vertaling naar de kwantitatieve baten die Duurzaam Verblijf met zich meebrengt. Daarbij maken we een vergelijking met een situatie waarin er geen Duurzaam Verblijf zou zijn en cliënten anders in een reguliere Beschermd Wonen (BW) voorziening zouden wonen, waarbij we weten dat zij daar regelmatig zouden uitvallen en derhalve (tijdelijk) op straat zouden verblijven en/of gebruik maken van de opvang.²

Rust en acceptatie

Onderwerp	Nadere uitwerking en calculatie	Kwantitatief
Veilig en vertrouwde basis	Duurzaam Verblijf biedt cliënten een veilige en vertrouwde basis om te werken aan duurzaam herstel. Dit is niet in geld uit te drukken.	-
Voorkomen van uitval en afwezigheidsdagen	Door de stabiliteit die Duurzaam Verblijf biedt wordt voorkomen dat bewoners tijdelijk afwezig zijn (niet 'binnen' zijn) zonder dat duidelijk is of zij terugkeren. In deze situaties wordt regulier een woonplek gedurende een periode van gemiddeld vier weken vrijgehouden en bekostigd via de parameter 'afwezigheidsdag'. Deze 'oneigenlijke financiering' is niet van toepassing omdat bewoners altijd aanwezig zijn. Bovendien draagt de stabiliteit binnen de voorziening eraan bij dat de mutatiegraad laag is, ook dit betekent dat er relatief weinig vergoeding voor leegstand (mutatiedag) nodig is. Tenslotte geldt dat bewoners relatief beperkt afwezig zijn door opnames in de GGZ en/of acute zorg omdat zij in een stabiele omgeving wonen en bijvoorbeeld gecontroleerd middelen gebruiken. Ook dit voorkomt tijdelijke afwezigheid en vergoeding van afwezigheidsdagen naast vergoeding van andere vormen van zorg. We gaan ervan uit dat voor 75% van de bewoners door deze factoren op jaarbasis 28 dagen afwezigheid worden voorkomen. Uitgaande van een tarief van 202 euro per dag, levert dit een baat op van 5.656 euro per cliënt en 55.146 euro voor de totale voorziening.	55.146
Kwaliteit van leven	De kwaliteit van leven van cliënten neemt toe door de veilige en stabiele basis van Duurzaam Verblijf. Het gemiddelde verschil in kwaliteit van leven tussen een gehuisveste cliënt en dakloos zijn, is ongeveer 0,16 gezonde levensjaren (QALY's). Omdat dit verschil bij deze voorziening minder groot is (de effecten van het op straat leven zijn nog steeds aanwezig, in de vorm van bijvoorbeeld middelengebruik), gaan we uit van driekwart van dit cijfer. Dit levert een baat op van ongeveer 5.900 euro per cliënt en 76.700 euro voor de totale voorziening.	76.700

² De calculaties zijn behoudend omdat niet op alle onderdelen harde cijfermatige onderbouwing mogelijk is. Dat betekent dat in werkelijkheid de baten mogelijk hoger liggen dan in dit hoofdstuk opgenomen is.

Sociale relaties	De rust en stabiliteit bij Duurzaam Verblijf zorgt ervoor dat cliënten, in het tempo dat past bij de persoon, kunnen werken aan het herstel van hun sociale relaties. Bij 75% van de bewoners zijn de sociale relaties deels hersteld. Hierdoor neemt ook de kwaliteit van leven toe in het sociaal netwerk van de cliënten. Uitgaande van gemiddeld 1 netwerkrelatie per cliënt en een kwart van de QALY's voor de cliënt zelf levert dit een baat op van ongeveer 1.600 euro per bewoner ³ en 20.800 euro voor de gehele locatie.	20.800
------------------	--	--------

Gelijkwaardigheid en stabiel team

Stabiel team	Een stabiel team van begeleiders met een meewerkend teammanager en een goede samenwerking met het MDT zorgt voor werkplezier en daarmee wordt ziekteverzuim voorkomen. We gaan uit van het verminderen van verzuim met 1%. Op basis van het branchegemiddeld van 6,5% ziekteverzuim zou dat een daling naar 5,5% betekenen. Bij een formatie van 12,5 fte betekent dat een afname van 200 uur verzuim op jaarbasis. Bij gemiddelde loonkosten van 60 euro incl. sociale lasten leidt dat tot een effect van 12.000 euro.	12.000
--------------	--	--------

Stabiele woonsituatie

Druk op woonvoorzieningen	De stabiliteit en langdurige woonplek bij Duurzaam Verblijf vermindert de druk op woonvoorzieningen elders (in de regio) waardoor begeleiders daar meer werkplezier ervaren. Zij hebben minder vaak te maken met cliënten die niet goed passen op de locatie en daarmee 'afwijkend gedrag' laten zien, waardoor bijvoorbeeld agressie of incidenten voorkomen. We rekenen hier op een effect van een tiende van het effect binnen Duurzaam Verblijf (10% van 12.000 euro uit de baat Stabiel Team) en gaan uit van vijf woonlocaties waar dit effect optreedt. Dit levert een baat van 6.000 euro op.	6.000
Weggenomen onrust	Datzelfde geldt voor de groep bewoners die verblijf op een woonplek elders in de regio en waarvoor een deel van de onrust is weggenomen. We rekenen hier met een tiende van de toename van kwaliteit van leven van de cliënt zelf en met gemiddeld 5 andere cliënten per cliënt van Duurzaam Verblijf die voorheen in een woonvorm verblijf (dit is 40% van de totale populatie). Dat leidt tot $5.900 \text{ euro} * 1/10 * (0,40 * 13 \text{ bewoners}) * 5 \text{ (cliënten in andere voorziening)} = 15.340 \text{ euro}$	15.340
Bemoeizorg	De stabiliteit en langdurige woonplek bij Duurzaam Verblijf zorgt ervoor dat cliënten niet op straat hoeven te leven en niet door bemoeizorg bezocht hoeven te worden. Uitgaande van gemiddeld 1,5 uur per week bemoeizorg met kosten van ongeveer 100 euro per week en 46 weken bij 60% van de bewoners van Duurzaam Verblijf levert dit een effect op van 35.880 euro per jaar.	35.880
Gebruik opvang	Voor dezelfde groep cliënten geldt dat zij geen gebruik hoeven te maken van de opvang. Als we uitgaan van een bedrag van gemiddeld 26.000 euro per cliënt (op jaarbasis en zonder eigen bijdrage) voor verblijf in de opvang (gebaseerd op periode van 6 maanden verblijf in de opvang), zonder dat we corrigeren voor een eigen bijdrage van cliënten en uitgaan van 60% van de cliënten die hiervan gebruik zouden maken leidt dit tot een maatschappelijk effect van 101.400 euro op jaarbasis.	101.400

³ Maatschappelijke kosten-baten analyse 'Alternatief wonen, paradijsvogels', Cebeon en XpertiseZorg, 2022

Afname in overlastmeldingen	Door de stabiliteit binnen Duurzaam Verblijf neemt het aantal overlastmeldingen af. Dit geldt voor alle cliënten die binnen Duurzaam verblijf wonen. Uitgaande van gemiddeld 4 meldingen per jaar en een bedrag van 150 euro ¹ per melding leidt dit tot een afname van 7.800 euro per jaar.	7.800
Afname delicten	Door Duurzaam Verblijf kan het aantal (kleine) openbare orde- en drugsdelicten naar schatting met 90% worden gereduceerd bij 80% van de cliënten. Uitgaande van gemiddeld drie delicten per jaar en een bedrag van 750 per delict ⁴ leidt dit tot een afname van 23.400 euro per jaar.	23.400
Afname detentie	70% van de bewoners kwam regelmatig in aanraking met politie, waarbij detentie voorkwam. Voor een nacht in voorarrest wordt gemiddeld een bedrag van €350,- gerekend. Als we uitgaan van gemiddeld vier dagen in voorarrest per jaar, levert dit 12.740 euro per jaar op voor de totale voorziening. Voor een deel van de groep bewoners van Duurzaam Verblijf geldt dat zij structureel betrokken zijn bij incidenten en kleine vergrijpen én dat zij openstaande boetes niet (kunnen) betalen. Dat betekent dat zij ook regelmatig een periode in detentie verblijven. We gaan ervan uit dat voor 4 van de 13 bewoners geldt dat zij jaarlijks twee keer een periode van drie weken aangesloten in detentie zouden verblijven in aanvulling op het voorarrest. Één dag in detentie kost de samenleving 400 euro per dag. Ervan uitgaande dat een verblijf in detentie gemiddeld zes weken duurt en bij vier bewoners optreedt, levert dit 67.200 euro per jaar op.	12.740 67.200
Leefbaarheid in de wijk	Verminderde overlast en criminaliteit geven een positief effect op de leefbaarheid van een wijk. Dit vertalen we naar de vergroting van kwaliteit van leven van de wijkbewoners. We gaan uit van een tiende van de toename van bewoner zelf en veronderstellen dat voor 60% van de cliënten dit optreedt bij 5 andere wijkbewoners. Dit leidt dan tot de volgende berekening $10\% \text{ van } 5.900 \text{ euro} * (0,6 * 13) * 5 \text{ wijkbewoners} = 23.010 \text{ euro}$ voor de totale voorziening.	23.010

Intensieve samenwerking in de keten

Minder inzet zorg- en veiligheidshuis	Zorg- en Veiligheidshuis was betrokken bij ongeveer 20% van de bewoners voor gemiddeld 180 uur per jaar (alle partners die participeren tezamen). Uitgaande van een tarief van 90 euro per uur. Door Duurzaam Verblijf is dit naar schatting met tweederde gereduceerd. Dit leidt tot een totaal effect van 28.080 euro per jaar voor de totale voorziening.	20.080
Voorkomen beroep op spoedzorg	Naar schatting doet 60% van de inwoners geen beroep (meer) op acute GGZ en SEH. Hierbij is uitgegaan van gemiddeld 2 keer per jaar een opname van 2 weken opname in GGZ en 2 bezoeken aan de SEH per jaar. Dit leidt tot het voorkomen van opnames in de GGZ (28 dagen 350 euro per dag ⁵ = 9.800 euro) en SEH bezoeken (2* 250 euro = 500 euro) en daarmee een totale baat bij 80.340 euro.	80.340

⁴ De kosten van criminaliteit, WODC 2007.

⁵ Maatschappelijke prijslijst.

6. Conclusie

In dit onderzoek hebben we gekeken naar de effecten die de voorziening Duurzaam Verblijf in Engwierum heeft op de cliënten die verblijven in deze voorziening. Het onderzoek geeft een van de waarde die deze locatie heeft voor een specifieke groep cliënten in het bieden van een veilige en stabiele plek, waar mensen rust vinden en zichzelf kunnen zijn.

De plek biedt cliënten de mogelijkheid om heel kleine stapjes in hun herstel te zetten. Dit is geen verplichting, maar wel een effect dat bij veel cliënten ontstaat als gevolg van de stabiliteit die zij vinden bij Duurzaam Verblijf. De samenwerking tussen de drie betrokken organisaties is een belangrijke factor in het succes van de voorziening. Het zorgt ervoor dat begeleiders die de dagelijkse zorg voor cliënten op zich nemen, zich gesteund voelen en met meer handvatten de begeleiding kunnen oppakken.

De plek biedt cliënten de mogelijkheid om kleine stapjes in herstel te zetten.

De belangrijkste vraag van het onderzoek was om te kijken naar de kosten en baten van de voorziening. In hoofdstuk 3 wordt de waarde vanuit het perspectief van de cliënt belicht en beschreven. In hoofdstuk 4 hebben we dit vertaald naar de bredere effecten op de samenleving. Vervolgens hebben we in hoofdstuk 5 deze effecten vertaald naar geld. In deze kwantificering van de effecten hebben we steeds gekeken naar de effecten ten opzichte van een situatie dat cliënten die nu bij Duurzaam Verblijf wonen in een reguliere beschermde woonvorm zouden wonen, waarbij we weten dat zij daar eigenlijk niet goed passen en derhalve daar regelmatig zullen 'uitvallen' en tijdelijk op straat en/of de opvang verblijven.

Nu we de maatschappelijke baten willen vergelijken met de kosten die de gespecialiseerde voorziening Duurzaam Verblijf met zich meebrengt, nemen we de 'extra kosten' van Duurzaam Verblijf in vergelijking met een reguliere Beschermd Wonen plek mee. We gaan ervan uit dat een reguliere Beschermd Wonen plek 77.000 euro per jaar kost. Dat zou bij een voorziening van 13 cliënten betekenen dat de kosten op 1.001.000 euro per jaar liggen. De kosten van de voorziening Duurzaam Verblijf lagen in 2023 op 1.287.362 euro. In deze vergelijking betekent dit dat de extra kosten voor Duurzaam Verblijf liggen op 286.362 euro.

Op basis van de resultaten kunnen we concluderen dat de voorziening Duurzaam Verblijf een positieve maatschappelijke impact heeft. De maatschappelijke baten, zoals berekend in hoofdstuk 5, bedragen 557.836 euro en overtreffen hiermee de meerkosten van 286.362 euro ten opzichte van een reguliere Beschermd Wonen-voorziening. Dit betekent dat Duurzaam Verblijf niet alleen bijdraagt aan het welzijn en herstel, maar de meerkosten ook in financieel opzicht effect hebben en zorgen voor (maatschappelijke) besparingen (verhouding 1: 1,9).

De kleinschalige aanpak, gericht op het bieden van een veilige en stabiele omgeving, is waardevol in maatschappelijk opzicht.
